

LES MALT

**ESMALT AL FOC
SOBRE METALL**

TERCERA ÈPOCA
NÚM. 139
SETEMBRE 2023

L'ESMALT

ESMALT AL FOC SOBRE METALL

TERCERA ÈPOCA · NÚM. 139 · SETEMBRE 2023

L'ESMALT

ESMALT AL FOC SOBRE METALL

TERCERA ÈPOCA
NÚM. 139
SETEMBRE 2023

Edita:

C.I.D.A.E.

Centre d'Informació i Difusió
de l'Art de l'Esmalt

Entitat sense finalitat lucrativa inscrita al
Registre d'Associacions amb el n. 9602
de la Generalitat de Catalunya.

Director:

Núria L. Ribalta

Redacció:

Núria L. Ribalta

Col·laboradors: Rosa Domènech Arnal,
Barcelona

Corresponsals: França, Vincent Pécaud;
Limoges, Itàlia, Attilio Compagnoni.

Secretaria i administració:

Pare Manyanet, 40
08027 BARCELONA

Tel. 93 340 50 92

E-mail: cidaes@gmail.com

http://www.cidae.com

Impressió:

Reprodisseny, S.L., Juan de Mena, 19
08035 Barcelona

Dipòsit legal: B-42.869-88

ISSN 1131-9364

© C.I.D.A.E. Barcelona

Tots els drets de reproducció reservats (per
a reproduir es necessita exprés permís per
escrit de CIDAÉ i fer constar la procedència
detalladament).

C.I.F. V 58876244

L'Esmalt no es fa responsable del
contingut dels articles publicats i
signats en aquest Butlletí.

SUBSCRIPCIONS

Aquest Butlletí el reben com a nexa
d'unió tots els associats al C.I.D.A.E.
Per als no associats la subscripció a
4 números per any és de 65 €

L'ART

En portada:

Christophe MIRANDE, artista plàstic, esmaltador

per Núria López-Ribalta 3

LA HISTÒRIA

**MISTERES o CERILLERES, objectes d'ús i de col·lecció,
també en esmalt**

per Núria López-Ribalta 7

L'ESMALT ALS MUSEUS

**Flascó de banya per a ungüents del rei
Carles IX de Suècia**

..... 10

LA TÈCNICA

**L'obtenció de plata fina en pols, dita també plata
brunyible. Transcripció d'apunts d'Andreu Vilasís.
Barcelona, 1968-1969**

..... 12

CRÒNICA

100 Anys de la mort de Sarah Bernhardt 14

NOTÍCIES 15

GALERIA 16

CURIOSITATS 18

BIBLIOGRAFIA 19

PORTADA

Christophe MIRANDE "Matricule et Stalag". Esmalt al foc sobre coure arrugat (60 x 40 cm) 2022. De l'exposició "Doble trobada". Musée de la Chartreuse. Estrasburg 2023 / *Esmalte al fuego sobre cobre arrugado* (60 x 40 cm) 2022. De la exposició "Doble Encuentro". Musée de la Chartreuse. Estrasburg 2023.

En portada: Christophe MIRANDE, artista plàstic, esmaltador

per Núria López-Ribalta

©Foto C. Mirande

*"Matricule et Stalag".
Mur 1 Esmalt al foc sobre
coure arrugat (60 x 40 cm)
2023.*

Dediquem la portada actual de l'Esmalt al gran artista plàstic Christophe Mirande, fill del també esmaltador i vitraller Raymond Mirande (Bordeus, 1932-1997). Seguim a Christophe (Bordeus, 1967) ja que sempre ens ofereix obres molt interessants i trencadores de mig i gran format. Actiu a les xarxes, hi podem veure la seva evolució i l'any passat el vam poder visitar personalment als seu petit taller al suggeridor i evocador barri parisenc de Montmartre, on vam conversar sobre la seva visió de l'art de l'esmalt contemporani. Per a formats més grans disposa d'un altra taller a la regió de Bordeus.

Des que al voltant de 2005 es va concentrar al seu treball d'artista plàstic, en Christophe està creant peces amb un tractament molt pictòric i de textures molt suggerents. L'esmalt al foc sobre metalls és el mitjà d'expressió plàstica amb el que se sent més

a gust. L'aprenugué i s'hi familiaritzà des de petit al taller patern, però sobretot, ens destacà que és el que li proporciona la millor força expressiva a través de la vivesa del color, les subtileses i les variacions de llum que li permet l'esmalt quan la llum incideix diferentment segons el lloc, l'hora del dia o si hi ha textura en el metall de base o no.

A més, la versatilitat del suport metàl·lic, generalment el coure i també a vegades l'acer li permet defugir la llisor de les superfícies planes més recurrents de fusta o tela en altres procediments pictòrics. Les oxidacions, els buits i els plens, els esgrafiats, els arrugats... tot l'ajuda a donar duresa o suavitat, trencaments o continuïtats, segons el que ens vol comunicar.

En etapes anteriors, seguint en part la tradició familiar, va realitzar treballs de temes eclesiàstics,

demonstrant però sempre un trencament amb l'estil patern i amb l'establert per aquestes temàtiques. Algunes peces són monumentals, com la creu realitzada per la catedral de Bordeus, i també va realitzar sagaris ben impactants, allunyats del preciosisme i les connotacions sumptuàries que es pre-atribueixen generalment a aquest tipus d'objectes.

Actualment, Christophe Mirande presenta al Musée de la Chartreuse, a Molsheim (a 20 min. d'Estrasburg) al cor d'Alsàcia, una exposició que ens ha colpit en tots sentits, pel tema i per la concepció plàstica tan ben assolida. Intitulada «Double rencontre» (Doble trobada), homenatja un «retrobrament», el redescobriments recent, tardà en el temps, d'un seu avi, presoner de guerra i deportat, i amb el seu fill (oncle-avi de 74 anys, avui), actualment monjo cartoixà a la Grande Chartreuse, a la regió de Grenoble.

Un avi matern que morí el 1975, quan Christophe tenia 8 anys.

En paraules seves:

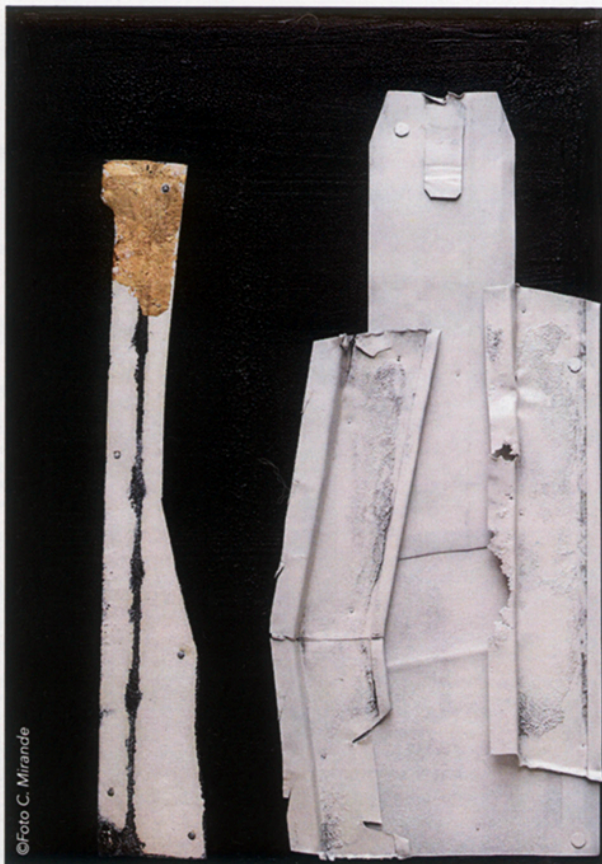
«L'histoire que je raconte à travers mon exposition est sortie d'une boîte à chaussure comme un diable de sa boîte.

Ce fut en effet la découverte, il y a quelques mois, d'une vieille photographie, un groupe de soldats de l'armée française de 1939, alignés et superposés comme de sages écoliers. Parmi ces soldats, mon grand-père maternel, que j'ai très vite reconnu.

Et au dos de cette photographie, une mention écrite à la main:

« Jean Baly, matricule 65281, Stalag II C » (*)

A l'exposició s'hi presenten 25 obres, 10 de les quals s'han creat expressament. Les altres són anteriors, però s'han escollit per estar en la línia

©Foto C. Mirande

"Constellation familiale" / Esmalt al foc sobre coure retallat i doblegat (57 x 40 cm) 2023.

del nou tema.

« De ce grand-père discret, presque effacé, je venais d'entrevoir une autre réalité que celle forgée par ma famille durant des années.(-----) tant sa présence était imprégnée d'un silence insondable.(====).

Car Jean lui même ne parlait pas, sans doute ne pouvait-il pas mettre des mots sur ce qu'il avait vécu. Ses années de Stalag demeuraient enfermées, profondément dissimulées derrière un mur de silence... »

Les obres creades per a aquesta exposició s'han realitzat amb esmalt « froisé » (arrugat), denominació que ell ha creat per a definir-les, és a dir, làmines de coure molt fines esmaltades amb esmalts majori-

tàriament transparents. Visualment això dona peces molt sensibles a la llum, que juga molt bé amb les arrugues i els plecs esmaltats.

Quant als materials i tècniques, direm que són els que habitualment utilitza: Un tipus d'esmalt pintat en tècnica mixta sobre coure i/o acer, en composicions de diverses peces per al gran format, i amb intervencions de zinc, oxidacions i betum. « Pour moi ce « froissement », et la lumière vibrante qui en ressort, incarne et symbolise la fragilité humaine, l'imperceptibilité essentielle qui en émane.»

Aquests sentiments, aquests buits, aquest horror viscut, ocultat, i el silenci és el que Christophe ha volgut expressar, i ho aconsegueix.

« Voilà. J'aimerais au final que cette exposition soit un hommage à Jean, et à travers lui à tous ceux de sa génération qui ont vécu l'enfer des camps.»

(*) Stammlager (abreujat, Stalag) fou en el III Reich la denominació d'un camp de presoners de guerra, en la Segona Guerra Mundial.

Christophe Mirande, artista plástico, esmaltador

Dedicamos la portada actual de *l'Esmalt* al gran artista plástico Christophe Mirande, hijo del también esmaltador y vitralero Raymond Mirande (Burdeos, 1932-1997). Seguimos a Christophe (Burdeos, 1967) ya que siempre nos ofrece obras muy interesantes y rompedoras de medio y gran formato. Activo en las redes, podemos allí ver su evolución y el año pasado le pudimos visitar personalmente en su pequeño taller en el sugerente y evocador barrio parisiense de Montmartre, donde conversamos sobre su visión del arte del esmalte contemporáneo. Para formatos mayores dispone de otro taller en la región de Burdeos.

Desde que alrededor de 2005 se concentró en su trabajo de artista plástico, Christophe está creando piezas con un tratamiento muy pictórico y de texturas muy sugerentes. El esmalte al fuego sobre metales es el medio de expresión plástica con el que se siente más a gusto. Lo aprendió y se familiarizó con él desde pequeño en el taller paterno, pero sobre todo, nos destacó que es el que le proporciona la mejor fuerza expresiva a través de la viveza del color, las sutilezas y las variaciones de luz que le permite el esmalte cuando la luz incide diferentemente según el lugar, la hora del día o si hay o no textura en el metal de base.

Además, la versatilidad del soporte metálico, generalmente el cobre y también a veces el acero, le permite rehuir la lisura de las superficies planas más recurrentes, de madera o tela, en otros procedimientos pictóricos. Las oxidaciones, los vacíos y los plenos, los esgrafiados, los arrugados... todo ayuda a dar dureza o suavidad, roturas o continuidades, según lo que nos quiere comunicar.

En etapas anteriores, siguiendo en parte la tradición familiar, realizó trabajos de temas eclesiásticos, pero demostrando siempre un rompimiento con el estilo paterno y con lo establecido para estas temáticas. Algunas piezas son monumentales, como la cruz realizada para la catedral de Burdeos, y también confeccionó sagrarios impactantes, alejados del preciosismo y las connotaciones suntuarias que se pre-atribuyen generalmente a este tipo de objetos.

Actualmente, Christophe Mirande presenta en el Musée de la Chartreuse, en Molsheim (a 20 min. de Estrasburgo) en el corazón de Alsacia, una exposición que no ha conmovido en todos los sentidos, por el tema y por la concepción plástica tan bien alcanzada. Titulada "Double rencontre" (Doble encuentro), homenajea un "reencuentro", el redescubrimiento reciente, tardío en el tiempo, de un abuelo suyo, prisionero de guerra y deportado, y de su hijo (tío-abuelo de 74 años, hoy en día),

actualmente monje cartujano en la Grande Chartreuse, en la región de Grenoble. Un abuelo materno que murió en 1975, cuando Christophe tenía 8 años.

En palabras suyas:

"L'histoire que je raconte à travers mon exposition est sortie d'une boîte à chaussures comme un diable de sa boîte.

Ce fut en effet la découverte, il y a quelques mois, d'une vieille photographie, un groupe de soldats de l'armée française de 1939, alignés et superposés comme de sages écoliers. Parmi ces soldats, mon grand-père maternel, que j'ai très vite reconnu.

Et au dos de cette photographie, une mention écrite à la main:

«Jean Baly, matricule 65281, Stalag II C» "(*)

En la exposición se pre-

"Constellation Familiale"
Esmalts s/coure arrugat 57x40 cm.
2021. Coll. privada

©Foto C. Mirande

"Paysages de Poméranie" / Esmalt al foc sobre coure (57 x 40 cm) 2023.

sentan 25 obras, 10 de las cuales se han creado expresamente. Las otras son anteriores, pero se han escogido por estar en la línea del nuevo tema.

« De ce grand-père discret, presque effacé, je venais d'entrevoir une autre réalité que celle forgée par ma famille durant des années.(-----) tant sa présence était imprégnée d'un silence insondable.(====). »

Car Jean lui même ne parlait pas, sans doute ne pouvait-il pas mettre des mots sur ce qu'il avait vécu. Ses années de Stalag demeuraient enfermées, profondément dissimulées derrière un mur de silence...

Las obras creadas para esta exposición se han realizado con esmalte "froissé" (arrugado), denominación que él ha creado para definir las, es decir, láminas de cobre muy finas esmaltadas con esmaltes mayoritariamente transparentes. Visualmente esto da piezas muy sensibles a la luz, que juega muy bien con las arrugas y los pliegues esmaltados.

En cuanto a los materiales y técnicas, diremos que son los que habitualmente utiliza: Un tipo de esmalte pintado en técnica mixta sobre cobre y/o acero, en composiciones de varias piezas para el gran formato, y con intervenciones de zinc, oxidaciones y betún.

« Pour moi ce « froissement », et la lumière vibrante qui en ressort, incarne et symbolise la fragilité humaine, l'imperceptibilité essentielle qui en émane. »

Estos sentimientos, estos vacíos, este horror vivido, ocultado, y el silencio es lo que Christophe ha querido expresar, y lo consigue.

« Voilà. J'aimerais au final que cette exposition soit un hommage à Jean, et à travers lui à tous ceux de sa génération qui ont vécu l'enfer des camps. »

(*) Stammlager (abreviado, Stalag) fue en el III Reich la denominación de un campo de prisioneros de guerra, en la Segunda Guerra Mundial.